

Izhaja vsak četrtek
in velja s poštnino vred
in v Mariboru s pošiljanjem
na dom
za celo leto 3 gld. — kr.
„ pol leta 1 „ 60 „
„ četrť leta — „ 80 „
Naročnina se pošilja
opravništvu v stolnem
farovžu.

Deležniki tisk. društva
dobivajo list brez po-
sebne naročnine.

SLOVENSKI GOSPODAR.

List ljudstvu v poduk.

Posamesne liste
prodaja knjigar Novak
na velikem trgu
po 5 kr. — Rokopisi
še ne vračajo, nepla-
čani listi se ne spre-
jemajo. —

Za oznanila se pla-
čuje od navadne vrsti-
ce, če se natisne en-
krat, 8 kr., dvakrat 12
kr., trikrat 16 kr.

Denešnji 2. list drugega polletja poslal se je tudi še vsem onim naročnikom, ki so bili le za prvo polletje naročeni, pa se še dosle niso oglasili, kako da mislijo za drugo polletje. Lepo jih torej prosimo, da se naj nemudoma oglašé, ali ostanejo še v drugem polletju naročniki ali ne. Kdor ne misli biti, naj oba lista pošle nazaj; kajti kdor tega ne stori, o tem sodimo, da bode tudi pošten plačnik sprejemanih listov.

Opravništvo.

Nemškutarstva grenki sad.

II.

Nadaljujmo danes stvar, o kateri se da toliko pisati, in je tudi potrebno, pa za domoljubno srce prav prav bridko. Nemškutarstvo nam je na vrat obesilo razpor v ljudstvu, nasprotje med „purgarji“ in kmečkim ljudstvom. „Nemškutarstvo“ pravimo, je to storilo, ne nemški narod. Pametni Nemci, — in takih je še hvala Bogi povsod lepo število — obsojajo krivice in silovitosti, ki jih nemškutarstvo pri nas počenja. Ono namreč hoče nemogočo stvar mogočo storiti: avstrijske Slovane pod oblast nemško-liberalne stranke ukloniti. V ta namen — kakor smo posedujč pokazali, bi naj služile „verske“ postave. Čudno! So mar katoliški duhovniki nemško-liberalni stranki tako nevarni? Da, stranki so nevarni, ako vernikom oči odperajo in kažejo, kam da liberalstvo meri. Da bi se toraj tega nasprotovanja liberalcem ne bilo več bati, so sklenili „verske“ postave, vsled katerih ima vlada odslej odločilno besedo pri podeljevanji cerkvenih služeb, a ne dotični škof. Ne vemo sicer, po katerem vatlu da si bodo odslej „zasluge“ ali „zadržki“ duhovnikov pri prošnjah za službe merili; to pa vemo, da že lozdaj

ni bil v častnih bukvah, kdor se je kazal narodnjaka in katoliških načel vnetega duhovnika. Če se bo ta postava v pokrajinah, kder si slovenski in nemški živelj nasproti stojita, ostro zvrševala, kakor liberalni nemškutarji zahtevajo, potem se bo prav jasno pokazalo, kako resnično da smo rekli: nemškutarstva prvi bridki sad je: tlačenje kat. cerkve.

Žalosten sad je pa tudi razpor, ki ga je nemškutarstvo v ljudstvu zasejalo. Nemcev je na kmetih in po naših trgih tako malo, da jih v vsakem kraju lahko na prste sešteješ, in vendar ne najdeš na slovenski zemlji skoro kraja, kder bi dve stranki ne bile: národna in nasprotna, nemčurska stranka. Kjer koli se prilika podá, pa se ljudje, bratje po krvi, bratje po veri, med seboj kavšajo, dražijo in črtijo. Posebno žalostno je pa še to, da so na nasprotni — nemčurski — strani večjidel ljudje, ki se po premoženju ali po svojem stanu in družbinskih razmerah odlikujejo in med „gospódo“ štejejo. V svoji narodni nesreči smo že dotle prišli, da se človek tujca, ki nosi brado in gosposko sukunjo, že več ne upa slovenski nagovoriti in pozdraviti, bojé se, da dobi za odgovor kako debelo mesarsko psovko.

Ali ni to prežalostno za slov. narod? Ljudstvo, ki nema národnih veljakov, národne gospóde, kteremu so se višji stanovi potujčili, takošnje ljudstvo je ubog suženj tujim koristim, tuji slavi in tuji oblasti. Takošnje stanje pa rodi grozno spačeno ost (demoralizacijo), kajti vse, kar hoče služeb in odličnih mest v človeški združbi imeti, skuša to po prilizovanji, po zatajevanji svoje narodnosti doseči, ker vidi, da se zvestoba do lastnega, zatritega naroda le zasmehuje, v višjih krogih pa še v greh šteje! Novejši časi kažejo, da se celo cerkveni nagovori že v to rabijo, da so — nemčurji zadovoljni.

Vseh teh žalostnih prikazni in sramotnih spak krivo je privilegirano nemškutarstvo. Ljudje, ki dobivajo zapored vajeti državnega voza v roke,

in skoro vsi, ki ljudstvo „vižarijo“, zatelebani so v misel, da se mora tudi v mnogojezični Avstriji tako delati kakor postavim na Francoskem, kder biva le en sam narod. Zatoraj glasilo avstrijske nemškutarske stranke, „Neue fr. Pr.“, vedno le govori o avstrijskem „ljudstvu“, „das oesterr. Volk“, ter noče več raznih narodnosti poznati. Vsled tega vidijo zaslepljeni „vižarji“ višjih in nižjih vrst edino srečo za Avstrijo v tem, da — nemštvo vlada, nenemške življe pa kolikor mogoče vpodablja (asimilira); kar se pa vpodobiti ne da, se naj kot surova tvarina na strani pusti. Zatoraj nemamo Slovenci ne ene narodne srednje šole, z večine tudi v ljudskih šolah le nemščina vlada. Namen pa je: potujčiti, za nemštvo pripraviti vse, kar iz šol v javno življenje stopi. In kar je pri tem najhujše, je to, da se najde toliko odpadnikov, ki ponemčevanje na vso moč pospešujejo. Ako je n. pr. krajni šolski odbor po večini ali ves nemškutarsk, je že tudi učitelj pri roki, ki nema čisto nič proti temu, da se slovenska mladež nemški podučuje, to je, da v šoli pedagogika po glavi pleše.

Taka je! In ker je taka, ustavlja se vse, kar je še pri zdravi pameti ter ima srce za ubogi, stiskani narod, temu krivičnemu, nečloveškemu počenjanju, ki ovira ljudsko omiko, grabežljivemu Nemcu na severu pa pot odpera v Avstrijo in v lepo našo slovensko domovino! Tako so si razni narodni življi v hudem nasprotju, narodni jezik, ne imajoč častnega mesta med modricami, životari večidel le še po kmetiskih selih in po majhnih narodnih krogih, ki pa tim bolj pešajo, čim bolj liberalizem edinost podira, grda sebičnost in častilakomnost pa delavnost za narodno stvar duši. „Zmagalec“ — piše dr. Fischhof v svoji prevažni knigi: „Oesterreich u. die Bürgschaften seines Bestandes“ — „zmagalec ni Slovanom vsilil samo svojih postav, marveč tudi svoj jezik v šoli in uradu, in to jezično nasilstvo je duševnemu razvoju in značaju Slovanov še bolj na kvar bilo kakor politično pritiskovanje; kajti vsiljena oblast ponižuje narod, vsiljeni jezik ga pa spakuje.“*) — „Če kedaj kje, pokazalo je ponemčevanje po slovenskih pokrajinah, da se z vsiljevanjem tujščine narod sicer bebi, ne pa duševno omika. Prava ljudska omika je po naravni poti le mogoča v narodnem jeziku; jezično nasilstvo potujči sicer blizo 1 procent prebivalstva, 9 procentov pa pusti v duševni toposti.“ Tako se bere v izvrstni knjižici: „Politische Erörterungen“, izdanej po polit. društvu v Mariboru l. 1871. Na to knjižico, ktera je še pri vredništvu za 5 kraje, dobiti, če kdo 10 odtisov vkupaj vzame, obračamo pozornost vseh političnih prijateljev, ki živé med narodnimi nasprotniki. Vse kar je l. 1871 bilo pisano, do poslednje pičice še zdaj velja; iz druge strani pa ne poznamo poli-

tičnega spisa, ki bi tako prepričalno in pristréno, kakor ta knjižica obdeloval naše narodne in politične nasprotnike ter jim kazal pogubno pot, po kateri hodijo — národu na kvar in pogubo!

Gospodarske stvari.

Govedoreja.

(Spisal J. Cizelj, učit.)

Večina hlevov, ktere sem v raznih krajih na Slovenskem prilično ogledoval, nikako ni pristojna za prebivališča živini. Povsod manjka povse prostornosti, zraka in luči. — V temnih, ječam podobnih luknjah, ki so neometane in s pajčevino prevlečene, mora uboga žival pripeta stati na mokrib tleh, ker odtoka za gnojnico ni, in večkrat še v temi, da, ako duri zapreš, ne veš, je-li zunaj noč ali dan. — Nad hlevom je gumno alj parna, in če s košem po klajo greš, moraš paziti, da si noge med špranjami ne izviniš, iz kterih se leta dni na živino v hlevu praši, prah pa na njej pusti, ker se mnogokrat denar rajši za poliček vina da, kot za železni čednik. — Kakor se človeku nečednih jedil in smradljivih hiš gabi, tako se tudi živinče v nesnažnih, temnih in zaduhlih hlevih ne more dobro počutiti, ampak je medlo, klaverno in slabotno. — Če ti je tedaj mar imeti lepo rejeno živino, skrbi pred vsem za dober hlev, kteri mora naslednjih lastnosti imeti:

- 1) Hlev mora biti najmanj 3 metre (1 m. = 3 čevlji in 2 palca) visok in primerno dolgost imeti, da na vsako živinče 2 metra širokosti prideta. Pri taki prostornosti živinče po volji leži, stoji, se eno alj dve stopinji lahko mokrote zogiba, in hlapec ima prostora zadosti, da okoli vsake glave opravljati zamore. — Ako je hlev dolg, se naj med vole in krave naredé blanje, ktere pozimi toploto varujejo in prehlajenja branijo. Jasli (gare) ne smejo manjkati v nijednem govejem hlevu; kajti živinče iz njih toliko lahko v gobee povzame, kolikor se s slinami namočiti da; iz gar tudi smet najložje kaplje. Tla naj bodo s kamnjem (ploščami) podelane in tudi gnojnični odtok na primernem kraju napeljan.
- 2) Hlev mora sploh topel biti. Mrzel hlev škoduje najbolj pitani živini, kravam pa tudi nleko vzame. — Ravno tako pa mora hlev tudi zračen biti. Zarad tega se naj vrh ozenj zračnice (luknje kakih 5 cm. široke) naredé. Najbolje prezračenje pa je, da se govedo vsak dan kako uro zunaj na dvorišča ima.
- 3) Hlev mora svetel biti, kajti svetloba dela živino veselo, v temoti je bolj klaverna in srahopetna.
- 4) Glavna potreba pa je: **snažnost**. — Stene, jasli, gare in strop se naj večkrat ometejo, da se brani merčesom, ki so živini mnogo-

*) Die aufgezwungene Herrschaft demüthiget ein Volk, die aufgedrungene Sprache demoralisirt es.